

Lesbrief 35 – De mystieke ervaring van Jezus

Jaar 1

Laurence Freeman

Verleden week zagen we dat mystieke ervaring even oud is als de (graf)heuvels. De meeste grote wetenschappers in onze eigen tijd gingen de wereld ook op die manier bekijken – met een gevoel voor eenheid en eerbied. De wortels van wat wij de christelijke traditie noemen, gaan dan ook ver terug, vóór de tijd van de historische Jezus. Dit komt overeen met de theologie van de Incarnatie dat het eeuwige Woord tijd en ruimte binnentrad in de persoon van Jezus op een nooit eerder voorgekomen en niet herhaalbare wijze. Het is de moeite waard om te blijven staan bij deze paradox van "tijdelijke eeuwigheid" ("tempiternity" in het Engels) – het woord van Raimon Pannikar voor de integratie van tijd en eeuwigheid in één enkel bewustzijn – omdat het aangeeft wat zo onmiskenbaar is in de christelijke ervaring. Het verklaart ook waarom de Schrift en de woorden van Jezus op zoveel verschillende manieren kunnen worden begrepen.

Hetzelfde mysterie laat ons zien hoe we juist dan de gemeenschappelijke grond van de mensheid betreden als we diep binnendringen in onze eigen traditie. Door bij ons eigen geloof te blijven – op voorwaarde dat we de diepte induiken - komen we daar uit waar de Verrezen Jezus ons ontmoet, in een gebed zonder grenzen. De wereld heeft nooit eerder mystieke wijsheid zo hard nodig gehad, zowel om zijn eigen vernietigingsdrang te overstijgen als om een halt toe te roepen aan de verontschuldigen om geweld te gebruiken en tevens om de verschillen geen afscheidingen te laten worden.

De wortels van de christelijke mystieke wijsheid liggen in de diepste kamers van het hart van Jezus. Het menselijke hart – dat een universeel symbool is van zowel heiligheid (heelheid) als innerlijkheid – staat erom bekend dat het moeilijk waar te nemen is. Wij konden er niet op hopen om ver in het hart van Jezus te kijken als hij ons niet specifiek had verteld dat hij ons *"alles wat Ik van Mijn Vader gehoord heb, bekendgemaakt heb"* (Joh. 15:15). Wij worden zijn vrienden genoemd, voor wie hij niets verbergt. Deze buitengewone openbaring, tezamen met alles wat het suggereert over de goddelijke relatie met de mensheid, ligt in de kern van het christelijk geloof en vormt de basis van elke interpretatie van het Kruis en de Wederopstanding.

Jezus wordt in het Nieuwe Testament vaker met "Meester" aangesproken dan met enige andere aanspreektitel. Wij leren van Hem, zoals het woord discipel (van het Latijnse "discere" = leren) impliceert. Zoals iedere goede leermeester deelt Jezus wat Hij weet met ons door onze geest ruimer te laten worden en onze capaciteit uit te breiden voor de gnosis, kennis uit de eerste hand

door middel van persoonlijke ervaring. Dit is wat door het Tweede Vaticaans Concilie werd genoemd "de universele roeping tot heiligheid" en dat is de reden waarom er zoveel nadruk werd gelegd op het herstellen van de contemplatieve traditie. Een van de beste manieren om op die manier te onderwijzen is niet door informatie te verstrekken, maar door vragen te stellen. De mystieke ervaring gedijt als de geest open is en dat wordt door het vragen stellen bewerkstelligd.

Onder de vele vragen die Jezus stelt, is die waar alles om draait – en dat laat zien hoe zijn ervaring van de Vader ook de onze wordt – als volgt: *"Wie zeggen jullie dat Ik ben?"* (Luk. 9:20, Matt. 16:15). De vraag doet nergens inbreuk op. Je kunt de vraag desgewenst negeren. Maar als wij ernaar luisteren, leidt de vraag ons (net als Alice in Wonderland) een diepe tunnel binnen naar een wereld van een buitengewoon intense werkelijkheid en verlichting, die door Jezus het Koninkrijk wordt genoemd. Het lijkt net alsof wij, door naar deze vraag te luisteren, komen te staan voor de grondvraag van het menselijk bewustzijn – die we eigenlijk zo lang mogelijk willen uitstellen: *"Wie ben ik?"*. De christelijke mystici hebben altijd ingezien dat onze zelfkennis onlosmakelijk verbonden is met onze kennis van God. 'Moge ik mijzelf kennen, opdat ik U mag kennen', bad de heilige Augustinus. Jezus' eigen zelfkennis vormt de basis van zijn nederige gezag om deze vraag te stellen. Mystieke wijsheid is nederigheid. *"...want Ik weet waar Ik vandaan gekomen ben en waar Ik heen ga..."* (Joh. 8:14).

Het lijkt alsof Jezus, de leermeester van het Evangelie en de leermeester in ons hart, zou wensen dat wij in staat zijn dit over onszelf te zeggen.

Basileia, het Griekse woord voor "koninkrijk" zou beter vertaald kunnen worden met "koningschap". Dit laat ons zien dat het "koninkrijk Gods" geen plaats is, waar we naar toe gaan of een beloning, die we verdienen. Het is de aanwezigheid van het zuivere Zijn van God, waarin alle dualiteit wordt overstegen, maar niet vernietigd. *"En men zal niet zeggen: zie hier of zie daar, want zie, het Koninkrijk van God is binnenin jullie"* (Luk. 17:20). Het voorzetsel 'eu' betekent zowel 'binnenin' als 'onder' en – zoals zoveel van Paulus' taalgebruik – roept nuances op die zowel mystiek als sociaal zijn. Mystiek en moraal, contemplatief en actief, het Evangelie is een oneindig vruchtbare bron van spirituele groei. De woorden van het Evangelie veranderen van betekenis al naar gelang de omstandigheden waarin ze worden gelezen; ze passen zich aan aan de intelligentie in het hart van de lezer. Contemplatief gebed en het levende Woord van de Schrift hebben gezamenlijk de christelijke mystieke traditie gevormd. Geworteld zijn in de ervaring van Jezus betekent in de christelijke mystieke traditie simpelweg het binnengaan in het Koninkrijk in liefhebbende vereniging met Hem, verlicht door Zijn woord, in de unieke omstandigheden van ons leven.

Jezus deed veel dingen. Hij vergaf zonden, genas zieken, voedde de hongerigen, liet doden weer opstaan, kalmeerde stormen, sprak in parabelen en trok zich regelmatig terug om stil en alleen te zijn in gebed. Maar het belang van alles wat Hij zei en deed, ging over de manifestatie van het Koninkrijk. *"...de woorden die Ik tot jullie spreek, spreek Ik niet uit mijzelf, maar de Vader Die in*

Mij blijft, Die doet de werken. Geloof Mij, dat Ik in de Vader ben en de Vader in Mij is..." (Joh. 14: 10-11).

Deze aanspraak op eenheid met God en Jezus' verzekering over het zenden van de Geest hebben geleid – in de loop van verscheidene eeuwen - naar het trinitaire model van de christelijke mystieke taal. Dit is echter, zoals we zullen zien in de loop van deze serie, meer een taal voor intimi dan een taal voor studenten. Daarom is het niet verwonderlijk dat de mystici van het Christendom vaak in botsing zijn gekomen met de leidinggevendenden uit de academische en bureaucratische wereld. Noch het Jodendom, noch de Islam (onze verwante geloven), is zo gedreven inzake de dogmatische orthodoxie. Toch wordt de mysticus vaak gedwongen, en neemt zo een persoonlijk risico, om de woorden te vinden voor een ervaring die ontstond in de stilte van de vereniging in het hart. Jezus, het voorbeeld voor de christelijke contemplatief, laat ook zien hoe de ervaring van Gods liefde vraagt om tot uitdrukking te worden gebracht, opdat een revolutie in menselijk bewustzijn tot stand kan komen.

We gaan het Koninkrijk binnen door een transformatie van bewustzijn in het in-liefde-gericht-zijn op de Ander. De Zaligspreekingen beschrijven hoe de wereld er daarna uitziet. Liefde is het betaalmiddel van het Koninkrijk en het gebod om lief te hebben is de grootste vereenvoudiging die moraal en mystiek samenbrengt. Het Christendom is in essentie een mystieke godsdienst omdat het niet steekhoudend is zonder de visie van eenheid waarbij alle tegenstellingen met elkaar verzoend worden. Zelfs vijanden worden degenen die we liefhebben. Jezus onderwees dat contemplatie en geweldloosheid gelijke pilaren van het Koninkrijk zijn.

Terwijl de christelijke discipel hier naar toe groeit, gevoed door het Woord, Sacrament, gemeenschap en dialoog met andere geloven, wordt Zijn ervaring de onze. De christelijke mystieke ervaring is bij uitstek het christelijke leven. Door te leven zie we in, dat de grootse Tegenwoordigheid, die Jezus bezingt in het Hoge priesterlijk gebed – "*...zoals U, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons, één zullen zijn...*" niet alleen maar uit woorden bestaat.

Om te lezen:

The Roots of Christian Mysticism, door Olivier Clement

Jesus: The Teacher Within, door Laurence Freeman